

آپارما سئل اماندير

APARMA SEL AMANDIR

قوشار: قولو
Qoşar: Qulu

قلم-داوات گتير يازاق ساوا يا
مئهران باهارلى

۰۸ قيرآچان آى، ۲۰۰۵ - تويوق ايلي
<http://merkezi-az.blogspot.com>

قلم-داوات گتیر یازاق ساوا یا

سۆزوموز

استان مرکزی و بخشهای ترک نشین استان قم، جنوب شرقیترین ناحیه منطقه پیوسته ترک نشین در شمال غرب کشور و یا آذربایجان ائتیک را تشکیل میدهند. این استان به همراه استان همدان، به مثابه ستون فقرات فرهنگ و ادب ترکی در جنوبیترین بخش آذربایجان حتی کل آن می باشند. و همانگونه که مناطق ترک نشین و آذربایجانی استانهای کردستان و کرمانشاهان پشتگرم و متکی به استان همدان اند، مناطق ترک نشین و آذربایجانی استانهای قم و تهران نیز پشتگرم و متکی به استان مرکزی اند. علاوه بر این، استان مرکزی به سبب قرار داشتن بخش عمده خلیجستان در آن - یادگار زبان ترکی باستانی - و نیز نوشته شدن تنها نسخه موجود دیوان لغات ترک محمود کاشغری توسط نساخی بنام محمد ساوی از این استان، دارای اهمیت فوق العاده و حرمت ویژه ای در جهان ترکی است. با اینهمه و متاسفانه در اثر شدت هویت زدائی ارضی آذربایجانی، بسیاری از ایرانیان حتی فرهنگیان و فعالین ترک نیز بویژه به لحاظ جغرافیائی دارای تصویری نادرست و یا مبهم در باره موقعیت استان مرکزی اند. چنانچه عده ای از ایشان استان مرکزی را خارج آذربایجان و بخشی دیگر صرفاً شهرستان ساوه استان مرکزی را داخل آذربایجان گمان میکنند:

الف- آذربایجان را محدود به دو استان دارای نام آذربایجان (یعنی استانهای آذربایجان شرقی و غربی) دانستن و بقیه منطقه یکپارچه ترک نشین در شمال غرب ایران را خارج از آذربایجان گمان نمودن؛ در ایران دیدگاه جریانان پان ایرانیستی، قومیتگرایان افراطی فارس؛ و در خارج ایران دیدگاه شرق شناسان و دول استعماری غربی است. این دیدگاه ضدملی و تماماً نادرست - که به دلایلی به نگرش غالب در اتحاد جماهیر شوروی سابق و نیز ترکیه مبدل شده است - آنچنان نهادینه گردیده که متاسفانه حتی برخی از فرهنگیان ترک ایرانی نیز - مانند مرحوم پروفیسور تقی زهتابی - به خطا مناطق ترک نشین استانهای مرکزی و همدان و نواحی مجاور آنها را در خارج آذربایجان و در خطائی دیگر در ایران مرکزی گمان نموده اند. غافل از آنکه - همانگونه که با نگاهی به نقشه داده شده نیز آشکار میگردد- منطقه به هم پیوسته ترک نشین موضوع بحث، تماماً در شمال غرب ایران قرار دارد و نه در مرکز آن. (ترکهای ساکن مرکز ایران عبارت اند از ترکهای استانهای اصفهان، یزد، سمنان، کهگیلویه، چهارمحال بختیاری، لرستان و...).

ب- عده ای دیگر، بخشهای ترک نشین و آذربایجانی استان مرکزی را صرفاً در شهرستان ساوه خلاصه مینمایند. این دیدگاه نیز در آذربایجان شمالی و در ایران در میان بعضی از ملیگرایان آذربایجانی متأثر از دیدگاههای رایج در این جمهوری دیده میشود. حال آنکه بر خلاف این تصور نادرست، بخشهای ترک نشین و یا آذربایجانی استان مرکزی بسیار فراتر از محدوده شهرستان ساوه بوده و بیش از نصف مساحت این استان را در بر میگیرد. محدوده آذربایجانی استان مرکزی اقلاً شامل همه شهرستان ساوه و بخشهایی از شهرستانهای اراک (سلطان آباد)،

آشتیان، تفرش و شازند (سربند) میباشد. (برای مطالعه نوشته ای در باره بخشهای آذربایجانی استان مرکزی به نوشته بخشهای آذربایجانی استان مرکزی در همین وبلاگ و نقشه داده شده مراجعه کنید)

نوشته زیر در باره شعر آپارما سئل آماندی سروده شده به زبان ترکی در سال ۱۹۰۰ میلادی و یا بیش از یکصد سال پیش توسط شاعر مردمی قولو، از محال ساوه آذربایجان واقع در استان امروزی مرکزی است. این شعر نخستین بار توسط محقق ترک آذربایجانی مرحوم علی کمالی در مجله وارلیق معرفی شده است. از آنجا که شماره مربوطه مجله وارلیق در دسترس نبود، شعر را با استفاده از نوشته ای از پروانه محممدلی، ادبیات شناسی از آذربایجان شمالی نقل کرده ام. وی در تقدیمی که بر این شعر نوشته، پس از دادن اطلاعاتی در باره اسد نظام و موصطافا قولو سراینده شعر، مقایسه ای بین این اثر و سروده جاودانی استاد شهریار، حیدربابایا سلام نموده است. (برای خواندن متن کامل نوشته پروانه محممدلی به هر دو خط عربی و لاتینی، به نوشته م. ح. شهریارین حیدربابایا سلام اثرینین ایزلری در همین وبلاگ مراجعه کنید). پروانه محممدلی در مقاله خود سراینده شعر "قولو" را با "موصطافا قولو اسد نظام" که شعر در باره وی سروده شده یکی دانسته است. (به گمان اینجانب آنگونه که از بررسی شعر بدست میآید، این دو شخصیت غیر از همدیگر، قولو سراینده شعر و اسد نظام شخصیتی است که شعر در باره او و از زبان وی اما توسط قولو سروده شده است). در زیر خلاصه آنچه پروانه محممدلی در باره شعر داده است و سپس خود منظومه را به هر دو الفبای ترکی-عربی و ترکی-لاتینی میآورم:

اؤزه ت (مئهران باهاری دن): "آپارما سئل آماندیر ایران آذربایجانی نین ساوه ایلچه سینده یاشایان قوشار اسد نیظام [؟] طرفیندن ۱۹۰۰ جی ایلده یازیلیمیشدیر. اسد نیظام اؤزو خان نسلیندن اولسا دا، اورکه ن حاق و عدالت یانلیسی اولوب، خالقا گوجه م ائده نلره قارشو چیخیمیشدیر. ائله بونا گؤره ده خالق اونو اؤزونه باشچی-ائلخان سئچیمیشدیر. سونرالار اونون بو گؤره وی توغرالی اولاراق ارکله ت طرفیندن ده تانینیر. بدبختلیکدن سونرالار اسد نیظام ین یاشادیغی، ۱۲ مین ائوی قاپسایان یوردا برک بیر قایان گلیر. قفیل گله ن قایان، اونون گنج قودالارینی و کۆرپه اوغلونو قورتارماق ایسته یه ن ائل قوشارینین اؤزونو ده گؤتوروب آپاریر. بوندان ائتگیله نه ن قوشار، یاپیتین آدیندان دا گؤرونویو کیمی، کؤتومسه ر و بوزلار روحدا بیر فاجیعه قوشاغی یازیر. اسد نیظام [؟] بو قوشاقدان بوتون دویقولارینی داها دوغال و گئرچه کچی وئرمک اوچون خالق آراسیندا ایشله دیله ن آنلاتیمالاردان، دئیملردن و آغیتلاردان یارارلانیمیشدیر. آپارما سئل آماندی آدلی قوشاغی بوگونه دک، ساوه ایلچه سینین خره قان (خرقان) بؤلگه سینده، اؤزه لیکله اسد نیظام ین باغلی بولوندوغو گلوند اویماغیندا دیلر ازبری اولوب، اوره ک دردلرینی گؤسته ره ن بایراغا چئوریلیمیشدیر.

آپارما سئل آماندی آدلی بو قوشوق شهریار ین اؤلمه ز یاپیتی حیدربابایا سلام قوشاغی ایله چوخ اوزلاشیر. شئعربین اؤزه لیکلری بیزه حیدربابایا سلام اثرینی آندیردی. اوستاد شهریار دا اونلو حیدربابایا سلام شئعربینی بو

بیچه مده یازمیشدیر. هر ایکی شئعرده اوخشار یؤنلر چوخدور. فرقلر یالنیز شئعرلرین یازیلما ایلائیگونو و ایچه ربیکلرینده دیر. حئیدربابایا سلام اثرینده آنا یورددا گئچه ن گونلرین نیسگیلی حسرتی دویولورسا، آدی چکیله ن اثرده یایلاقدا ققیل قایاندان بیر گوژ قیرییمیندا ویران قالان یوردون موصییت لریندن دانیشیلیر. اسد نیظام ین بو شئعری، شهریار ین یارادیجیلیغینی داها دریندن اویره نمک و اونو یاخشیراق منیمسه مک اوچون گره کلی اولاجاقدیر. بو شئعین تیمثالیندا سؤزلو خالق گوژ کسؤزو، ائل آشیق و اوزانلارینین شهریار اوزلوغونداکی ایزلرینین داها بیر اوژنه یینه قارشیلادشدیق".

ترجمه (از مهران بهاری): اثر آپارما سئل اماندیر در سال ۱۹۰۰ از طرف شاعر اسد نظام ساکن ولایت ساوه آذربایجان ایران سروده شده است. اسد نظام هرچند خود از نسل خان بود، همیشه طرفدار حق و عدالت بوده و به مخالفت با کسانی که به مردم ظلم میکردند برمیخواست. به همین دلیل نیز از طرف مردم به مقام ایلخانی انتخاب شده بود. بعدها این منصب وی از طرف دولت نیز به طور رسمی شناخته شده است. از بد روزگار، سیلی مهیب در سرزمینی که اسد نظام در آنجا زندگی میکرد و مسکن بیش از ۱۲ هزار خانوار بود میآید. این سیل ناگهانی خویشان اسد نظام را میبلعد. خود اسد نظام نیز که در صدد نجات دادن پسر کوچکش بر آمده بود، اسیر طعمه سیل میگردد. شاعر متأثر از این حادثه، همانطور که از نام شعر دیده میشود، منظومه ای تراژیک و بدبین در باره این فاجعه میسراید. اسد نظام در این منظومه برای افاده هرچه طبیعی تر و واقعیت احساسات خود، از مراثی و ضرب المثلهای مردمی استفاده کرده است. منظومه آپارما سئل اماندیر، تاکنون در منطقه خرقان ولایت ساوه، بخصوص در میان طائفه گلوند که اسد نظام بدان منسوب بود، ازبر زبانها بوده و به علم دردلهای مردم تبدیل شده است.

شعر آپارما سئل اماندیر ، هماهنگی بسیاری با اثر جاودانه استاد شهریار ، حیدربابایا سلام دارد. خصوصیت این شعر منظومه حیدربابایا سلام را در ما تداعی نمود. استاد شهریار نیز منظومه خود را در همین سبک سروده بود. جهت های مشابه در هر دو شعر بسیار است. تفاوتها، تنها در تاریخ سرودن شعرها و مضمون آنهاست. در منظومه حیدربابا، حسرت نوستالژیک روزهای سپری شده در وطن مادری حس میشود، در اثر آپارما سل اماندیر نیز، از مصیبت های وطنی که در یک چشم به هم زدن و در اثر سیلی ناگهانی به ویرانه ای مبدل شده، سخن گفته میشود. شعر اسد نظام برای آموختن هر چه ژرفتر و درک هر چه بهتر آفرینش شهریار لازم خواهد بود. ما در تمثال این شعر، به نمونه ای از تاثیرات ادبیات مردمی ، شاعران و آشیقهای خلق را بر هنر شهریار برخورد میکنیم."

آپارما سئل آماندیر

APARMA SEL AMANDIR (Əsəd Nizam)

قوشار: قولو
Qoşar: Qulu

Qara bulut göy üzünü tutubdur قارا بولوت گوئی اوزونو توتوبدور
Heç bilmənəm bəxtim nədən yatıbdır هئچ بيلمه نه م بختيم نندن ياتيبيدير
Çərx-i fələk qollarımı çatıbdır چرخ-ی فلک قوللاریمی چاتيبيدير
Aralan bulut! aralan bulut! آرالان بولوت! آرالان بولوت!
Başımız üstündə qaralan bulut باشیمیز اوستونده قارالان بولوت

Çadırı qurmuşdum dəri-dərində چادیری قورموشدوم دری درینده
Mən bir çırağıydım o Gələvənd'ə مەن بیر چیراغ ایدیم او گلە وند'ه
Qırx bədov atlarım qaldı çəməndə قیرخ بدوو آتلاریم قالدی چمندە
Aparma sel! aparma sel amandır آپارما سئل! آپارما سئل آماندیر
Əkbər Xan, Əsgər Xan(1) mənən yamandır اکبر خان، عسگر خان منله ن یاماندیر

Sel oyandı, çadırıma dayandı سئل اوینادی، چادیریمایا دایاندی
Hər yuxlayan yuxusundan oyandı هر یوخلایان یوخوسوندان اوینادی
Gəlin xanım (2) dedi: Vay, evim yandı گلین خانیم دئدی: وای، ائویم یاندی
Yaxamdan əl götür, qaralı bulut یاخامدان ال گۆتور، قارالی بولوت
Burdan rədd olgunan, bəlalı bulut بوردان ردد اولگونان، بلالی بولوت

Tulu (3) gəldi, dağla daşdan endirdi تولو گلدی، داغلا داشدان ائندیردی
Daşlar dəydi, qol-qıçımı sındırdı داشلار دە یدی، قول-قېچیمی سیندیردی
İndi bildim fələk gücün bildirdi ایندی بیلدیم فلک گوجون بیلدیردی
Bu sel mənim dudumanım dağıtdı بو سئل منیم دودومانیم داغیتدی
Fələk vurdu, xanımanım dağıtdı فلک ووردو، خانیمانیم داغیتدی

Xaraba qalsın Otaqlı'nın (4) çölləri خارابا قالسین اوتاقلی نین چۆللری
Yağış yağdı, coşqun etdi selləri یاغیش یاغدی، جوشقون ائندی سئلری
Suda üzər Nurullah Xan (5) elləri سودا اوزه ر نوروللاه خان ائلری
Xırda uşaq dağla daşa çalındı خیردا اوشاق داغلا داشا چالیندی
Xədcə Xanım! Yana yana qal indi خدجه خانیم! یانا یانا قال ایندی

On iki min qara çadır dirəyim اون ایکی مین قارا چادیر دیره ییم
On iki min evli yiyər çörəyim اون ایکی مین ائولی یییه ر چۆره ییم
Ürəyimdə qaldı mənim diləyim اوره ییمده قالدی منیم دیله ییم
Bundan belə düşmən elə əl tapar بوندان بئله دوشمن ائله ال تاپار
Namərd qənim ölkəmizdə at çapar نامرد قنیم اولکه میزده ات چاپار

Elxanıydım, elxanilər içində ائلخانیدیم، ائلخانیلر ایچینده
Gümüş buxov atlarımın qıçında گوموش بوخوو اتلاریمین قیچیندا
Elxanını sel apardı biçində ائلخانینی سئل آپاردی بیچینده
Hey baxaram, selin ardı tükənməz هئی باخارام، سئلین آردی توکه نمه ز
Hey baxaram, elin ardı tükənməz هئی باخارام، ائیلین آردی توکه نمه ز

Kim görmüşdü yay günündə boranı کیم گۆرموشدو یای گونونده بورانی
Bir gündə eylədi dörd nahaq qanı بیر گونده ائيله دی دۆرد ناهاق قانی
Sel apardı Mustafa Qulu Xan'ı سئل آپاردی موصطافا قولو خان'ی
Yurd dağıldı, obalarım köçüldü یورد داغیلدی، اوبالاریم کۆچولدو
Malım , canım getdi, əmək heç oldu مالیم، جانیم گئتدی، امک هئج اولدو

Kim görmüşdü yay günündə qar ola کیم گۆرموشدو یای گونونده قار اولا
Âdinə axşamı natuvar (6) ola آدینه آخشامی ناتوواری اولا
Düşmənlərə bəxtlə iqbal, yar ola دوشمنلره بختله ایقبال یاری اولا
Dostlarımız yas donunu giyələr دوستلاریمیز یاس دونونو گییه لر
Əsəd Nizam getdi, ah vay diyələr اسد نیظام گئتدی، آه وای دییه لر

Qara bulut qalxıb gəldi havaya قارا بولوت قالخیب گلدی هاوایا
Düşmən deyil, duraq gedək da'vaya دوشمن دئییل، دوراق گئده ک داعوایا
Qələm-davat gətir yazaq Sava'ya قلم-داوات گتیر یازاق ساوا'یا
Sava'nın xanları bizlən yamandır ساوا'نین خانلاری بیزله ن یاماندیر
Qovl-u qərar, ilqarları yalandır قوول-و قرار، ایلقالاری یالاندیر

Əsəd Nizam bu dərədən yollandı اسد نیظام بو دره دن یوللاندی
Qızıl saat biləyindən sallandı قیزیل ساعات بیله ییندن ساللاندی
Nə'şi getdi, Varama'da çallandı (7) نعشی گئتدی، وارا ما'دا چاللاندی
Amandır sel, dirəklərimi əymə! آماندیر سئل، دیره کلریمی اه یمه!
Özümü apardın, balalarımə dəymə! اؤزومو آپاردین، بالالاریمə ده یمه!

Qazaq (8) xəbər etdi Xan! dur, sel gəldi قازاق خبیر ائتدی خان! دور، سئل گلدی
Ta yerimdən durdum, sel evimə doldu تا یئریمدن دوردوم، سئل ائویمه دولدو
Aciz Nurullah'mı əlimdən aldı عاجیز نوروللاه'یمی الیمدن آلدی
Gözlərimin birdən nuru çəkildi گۆزلریمین بیردن نورو چکildی
Əlif qəddim dal boyu tək büküldü əlif قدیم دال بویو تک بو کولدو

Əl ayağım yerdən üzdü ağladım ال آیاغیم یئردن اوزدو، آغلادیم
Ta canım var idi özümü saxladım تا جانیم وار ایدی اؤزومو ساخلادیم
Başım yarıldı, dağ-daşa uğradım باشیم یاریلدی، داغ-داشا اوغرادیم
Uğurumuz bizim heç xeyr olmadı اوغوروموز bizim heç xeyr olmadı
Bu yaylaqda bizə heç seyr olmadı بو یایلاقدا bizə heç seyr olmadı

Vurdu daşdan daşa, sındı qollarım ووردو داشدان داشا، سیندی قوللاریم
Əzama otursun ağır ellərim عذاما اوتورسون آغیر ائلریم
Hənəli barmaqlar, bur sibillərim (9) هنالی بارماقلار، بور سبیللریم
Xörəyinən (10) nana döndü qardaşlar خوره یینن نانا دؤندو قارداشلار
Bizə zümlə sitəm oldu qardaşlar bizə zümlə sitəm oldu qardaşlar

Xarab olsun Veysabad'ın dərəsi خراب اولسون وئیس آباد'ین دره سی
Dörd yanından sel gəlir, olmur çarəsi دۆرد یانیندان سئل گلیر، اولمور چاره سی
Əsəd Nizam idim ellər yiyəsi اسد نیتام ایدیم، ائلر یییه سی
Bundan sora dudumanım dağılır بوندان سورا دودومانیم داغیلیر
El qoyunu yad ölkədə sağılır ائل قویونو یاد اولکه ده ساغیلیر

Kim görmüşdü bir belə tufan ola کیم گۆرموشدو بیر بئله توفان اولا
Fələk birisinnən belə yan ola فلک بیرسییننه ن بئله یان اولا
Məndən sonra Əbülfəth Xan, xan ola مندن سونرا ابولفتح خان، خان اولا
Heç bilinməz başa nələr gələcək هئچ بیلینمه ز باشا نه لر گله جک
Dünya kimdən sonra kimə qalacaq دونیا کیمدن سونرا کیمه قالا جاق

Yaxdan dolu əşrəfiydi, qızıldı یاخدان دولو اشرفییدی، قیزیلدی
Sel apardı, əlim əldən üzüldü سئل آپاردی، الیم الدن اوزولدو
Başım dəydi, daşdan-daşa əzildi باشیم ده یدی داشدان داشا، ازیلدی
Deynən bu il divan, xərac olmasın دئیننه ن بو ایل دیوان، خراج آلماسین
Gələvənd'i sıxıb dara salmasın گله وند'ی سیخیب دارا سالماسین

Cüt yaxdanım Xoşkörü'də (11) tutuldu جوت یاخدانیم خوشکۆری'ده توتولدو
Ev içində, el içində satıldı ائو ایچینده، ائل ایچینده ساتیلدی
Mustafa'nın barmaqları çatıldı موصطافا'نین بارماقلاری چاتیلدی
Bu il yaylaq bizlərə qışlaq oldu بو ایل یایلاق بیزلره قیشلاق اولدو
Açıq çöl el dustaq oldu آچیق چؤل ائل دوستاق اولدو

Gedin diyin əziz qızım Turan'a! گئدین دییین عزیز قیزیم توران'ا
Qəlyanı doldura, verə Ceyran'a (12) قلیانی دولدورا، وئره جئیران'ا
Cüt-cüt ərəb atı qaldı virana جوت جوت ərəب اتی قالدی ویرانا
Məndən sora atlarımı minən yox مندن سونرا اتلاریمی میننه ن یوخ
Bir qoç igid sərdarımı (13) giyən yox بیر قوچ ایگیت سرداریمی گییه ن یوخ

Sel oynadı, Otlıqlı'dan gətirdi سئل اوینادی، اوتلاقلی دان گتیردی
Varama'da gerçəkliyə (14) yetirdi وارااما دا گترچه کلی یه یتتیردی
Mənsur Ləşkər (15) cənazəmi götürdü منصور لشکر جنازه می گوتوردو
Ana bacım, qaşım qana bulandı آنا باجیم، قاشیم، قانا بولاندى
Qırmızı birçəyim lata (16) boyandı قیرمیزی بیرچه ییم لاتا بویاندى

Belə diyir Qulu (17), şe'ri düzəldən بئله دیبیر "قولو"، شئعری دوزه لدن
Sərnivişti (18) yazılmışdı əzəldən سرنیویشتی یازیلیمیشدی ازلدن
Böyük Xan! cənazəmi salma nəzərdən بویوک خان! جنازه می سالما نظر دن
Elxanının xar olmasının ölüsü ائلخانینین خار اولماسین اولوسو
Ağlasın yasında eli-ulusu آغلا سین یاسینا ائلی، اولوسو

-
1. Əsəd Nizam'ın məhəllə rəqibləri olublar. اسد نىظام ین محله رقیبلى اولوبلار.
 2. Əslən Şahsevən elindən olan Əsəd Nizam'ın qadını Xədicə xanım
اصلن شاه سئوه ن ائليندن اولان اسد نىظام ین قادینى خدیجه خانیم.
 3. Dolu. دولو.
 4. Veysabad'da yer adıdır. وئیس آباد دا یئر آدی دیر.
 5. Əsəd Nizam'ın kiçik oğlu. اسد نىظام ین کیچیک اوغلو.
 6. Natyar, nacur, qaydasız. ناتیار، ناجور، قایداسیز.
 7. Bu misrada onun meyidinin palçıq içində olmasına işarə edilir.
بو میصر اعدا اونون مئیدینین پالچیق ایچینده اولماسینا ایشاره ائدی لیر.
 8. Buruq saç mə'nasındadır. بوروق ساچ معناسیندادیر.
 9. Ləcan. لجان.
 10. Savə'nin Əlişar kəndinin çölüdür. ساوه ین علی شیر کندینین چؤلودور.
 11. Savə'nin Zərənd bəxşinin kəndlərindən biridir, Varama çayı da oradan keçir
. ساوه ین زرند بخشینین کندلریندن بیریدیر. وارااما چایی دا اورادان گئچیر.
 12. Əsəd Nizam'ın ailəsindən biri ehtimal olunur. اسد نىظام ین عایيله سیندن بیرى
ا.تحتیمال اولونور.
 13. Böyük hörmət və mənsəb sahiblərinin o dövrlərdə üst geyimi
بویوک حۆرمت و منصب صاحیبلرینین او دؤورده اوست گیییمی .
 14. Əkin sahəsi. اکین ساحه سی

15. Varama xanlarından olub Əsəd Nizam'ın qaynıdır. وارا ما خانلاریندان اولوب، اسد
نیظام'ین قاینیدیر
16. Bataqlıq. باتاقلیق
17. Şe'rın müəllifi Mustafə Quluxan (Əsəd Nizam) nəzərdə tutulur
شعرین موالیفی موصطافا قولوخان (اسد نیظام) نظرده توتولور
18. Alın yazısı. آیین یازیسی

سۆزلوکجوک

- ارکله ت Ərklət: دولت
- آغیت Ağıt: مرثیه
- آنلاتیم Anlatım: افاده، بیان
- اورکه ن Ürkən: همیشه
- اؤزه ت Özət: خلاصه
- اونلو Ünlü: مشهور و معروف
- اویماق Oymaq: طایفه، عشیرت
- ائگیله نمک Etilənmək: تاثیر گرفتن
- ایچه ریک İçərik: مضمون
- ایلاگون İlaygün: مورخه، تاریخ
- ایلچه İlçə: شهرستان
- بوزلار Bozlar: تراژیک
- بیچه م Biçəm: سبک، فرم
- توغرالی Tuğralı: رسمی
- دوغال Doğal: طبیعی
- دئییم Deyim: اصطلاح
- قاپساماق Qapsamaq: شامل شدن، محتوی بودن
- قایان Qayan: سیل
- قودا Quda: خویشاوندان، اقوام
- قوشار Qoşar: شاعر
- قوشاق Qoşaq: منظومه
- قوشوق Qoşuq: شعر
- کۆتۆمسەر Kötümsər: بدبین
- گوجه م Gücəm: ظلم

گۆر كسۆز Görksöz: ادبيات

گۆره و Görəv: وظيفه

ياپيت Yapıt: اثر

يانلى Yanlı: طرفدار

گئرحه يه هو!!!!